

commonly referred to as "The story of Miriam", one of the basic events in our history, that we are required to constantly remember. From this story the Torah shows us the magnitude of the sin of Lashon Hora, and care one must take to avoid it⁶.

There are differing opinions in the Midrashim if Miriam's intent when speaking with Aharon was for a "Toeles" – constructive purpose, or not. According to Avos DR' Nossan, Miriam complained that Moshe was acting in a haughty manner considering himself superior to them. Her intent was not to reunite Moshe with his wife⁷. Other Rishonim explain in a similar manner, that Miriam did not speak her words with constructive intent⁸. Had she spoken with the intent to reunite husband and wife, her words would have been permitted. Other Midrashim explain that Miriam's intent was for a constructive purpose. Since her assumptions were wrong it is considered Motzi Shem Rah – slander, even though her intentions were good⁹. Some Acharonim say that this scenario is considered Lashon Hora and not Motzi Shem Ra, since almost always Lashon Hora refers to false gossip, not in the facts themselves but in their presentation and the conclusion surmised¹⁰. Only when the actual facts are also false, it is called Motzi Shem Rah instead of Lashon Hora.

The Chofetz Chaim explains similarly that Miriam having heard that Moshe had separated from his wife Tziporah, wrongly assumed that Moshe had decided to do so without Hashem's approval. She therefore told Aharon that Moshe assumes himself to be greater than all other Neviim, since no other Navi, including the Avos, separated from their wives. In truth, Moshe was right for doing so, as it was necessary for him to remain in a constant state of purity since Hashem spoke to him on a regular basis. According to this explanation, Miriam intended to correct a wrong situation, and had her assumption been true it would have been permitted to discuss the matter with Aharon. However, being that her assumption was wrong, she transgressed the Mitzva to judge another person favorably, and her words were considered Lashon Hora¹¹.

Prior to Matan Torah all of Klal Yisrael was required to separate from their wives for three days. After Matan Torah, Hashem commanded Klal Yisrael to return to their normal lives, with the exception of Moshe who should remain separated. Tosfos explains that in fact, Moshe had already decided to separate from Tziporah on his own accord. The Torah's commandment at this time was only confirming Hashem's approval of his actions. They explain that Miriam's complaint was that had Moshe not decided to separate from Tziporah on his own, Hashem would never have commanded him to do so. Only after Moshe's independent decision did Hashem approve his actions¹².

Another point disputed in the Midrashim is if Moshe was present during the conversation of Miriam with Aharon. According to one opinion Moshe was indeed present, and chose to accept the rebuke in silence¹³. According to other Midrashim, Moshe was not present, and Miriam spoke with only Aharon present¹⁴. The Sifri learns from here that even if no one else is present to spread the gossip further, it is still considered Lashon Hora.

The Chofetz Chaim tells us, that even if the Lashon Hora being spoken will not cause any shame or damage to the anyone, it is still forbidden, since the Torah warns against ever speaking disparagingly of a fellow Jew, regardless of the results. This was clearly illustrated here, where the Lashon Hora was spoken only with Aharon, and no further disgrace was brought on Moshe. Even so, the very fact that derogatory words were spoken constitutes Lashon Hora¹⁵.

⁶ע' ספרי בהעלותך (פ' רע"ה), "והלא דברים ק"ו ומה מרים שלא דברה אלא שלא בפניו של משה ולהנייתו של משה ולשבחו של מקום ולבניו של עולם כך נעשה המדבר בגנותו של חבירו ברבים עאכו"כ. וי"ג "לשבחו של משה" (ע' רמב"ן בהשגות שכתב העשין מצוה ז') ואינו מובן לכאורה, דאיך שייך שהיה לשבחו. ופי' הנצי"ב שם הכוונה שרצה שמשה יהא משובח, ע"ש דוחק. והחפ"ח בכלל ח' ס"א בהג"ה כתב שהכוונה שבאמת שיבחו שהיה אב הנביאים, רק ש"מ"ל לא היה לו לפרוש, וכמעט מפורש כן בספרי זוטא ו"מ ברמב"ם סוף הל' טו"מ צ"א.

⁷אדר"נ (פ"ט) וכן בספרי זוטא, ומשמע שלא היה לתועלת, וכן ברמב"ן עה"ת פ' כי תצא ומהרמב"ם שם משמע כן, שלא נכללו בהק"ו "להנייתו של משה", כמו בספרי. ע' בחזקוני שכתב שסברה מרים שמשה פירש משום שהיתה כעורה, ודלא כפירש"י.

⁸ועמק דבר להנצי"ב, ואע"ג שלא נתכוונה – אדם מועד לעולם. וע"ש ובפ' כי תצא שזה היה מח' בין אהרן הכהן והקב"ה, וע' חת"ס פ' כי תצא ד"ה זכור ⁹קובץ מאמרים החדש עמ' נ"ט. ע' חפ"ח כלל א' ס"א ובבמ"ח שם, שהביא ג' ראיות של"ה הוה גם על האמת, א' מהשליח אצל דתן ואבירם, ב' מהד' כיתות שאינם מקבלים פני השכינה שא' מהם כת שקרנים וא' כת מספרי ל"ה, וג' מלשון הגמ' ב"ב קס"ד ע"ב "כלך מל"ה זו" והיה אמת, ע"ש היטב. ולכאורה אינם ראיות כ"כ, ע' נצי"ב בשאלתא כ"ח דמדתן ואבירם אין רא' דבלא"ה היו בעלי מח' וכופרים בתורת משה ומותר לספר עליהם גם בלי תועלת, והא דמביאו הגמ' לרא' היינו רק בשליח ב"ד נאמן כבי תרי. והרא' השני, ע' שד"ח מע' ל' כלל ס"ג וח"ט ס' מ' שהעיר דברש"י על הגמ' שם הביא פסוק לכת מספרי ל"ה "מדברי כזב", ומפורש דהיינו שקר. וע"ש במרגליות הים ובמהרש"א. וע"ע במסילת ישרים פ"א שהסביר כל הד' כיתות, ואכמ"ל. ורא' הג' לכאורה הוה רא' להיפך שלמעשה ר"ש סיפר הדברים ולא החשיבם לל"ה, ואפשר דר"ה אמר רק משום מדת חסידות. ובשד"ח הוכיח מתענית ז' ע"ב ברש"י וכן בשבת ל"ג ע"ב שלשון ל"ה נופל בין על אמת ובין על שקר, וע' רש"י שבת קמ"ח שאינו ל"ה "כי אמת אמרתי", וע' מש"כ ע"ז בחפ"ח, ואכמ"ל.

¹⁰ויל"ע למה לא הביא החפ"ח רא' ממעשה מרים שהיה על האמת, ע' חלקת בנימין שהניח בצ"ע, וע' העמק דבר. וכן גבי יוסף לכאורה סיפר דבר אמת, ומ"מ נחשב לל"ה, וכ"כ בפ' הרס"ג עה"ת. אולם ברש"י כתב שדיבת יוסף היה שקר, ומשמע שגם היה בלי תועלת, וע' חפ"ח כלל ח' במ"ח סקל"ה בהג"ה מש"כ בזה. ¹¹חפ"ח כלל ג' במ"ח ס"א.

¹²תוס' שבת פ"ז ע"א ד"ה ואתה, ע"ש. וע' ס' עלי באר מש"כ לתרץ קושייתם הלא ק"ו ניתן לידרש ולמה נחשב מדעתו, שתירץ שה' לא היה מדבר עמו בכל עת אם לא משום שפירש מדעתו, והוא חידוש עצום.

¹³ואע"ג שמי שנחשד בדבר שאין בו חייב להודיע לחושדו, ע' ברכות ל"א ע"ב, כאן לא היה צריך כיון שלא הקפיד עליה, (נצי"ב על ספרי). וצ"ע דמ"מ יש ענין של "והייתם נקיים" ע' פסחים י"ג, וצ"ע.

¹⁴בספרי בהעלותך חולקים אם היה לפני משה או לא. וע' בפ' תולדות אדם שם שלא היה בפניו ממש רק ששמע משה מה שסיפרה בצינעה. וע' באור החיים כאן. ¹⁵חפ"ח סוף כלל ה' בבמ"ח, שלא דיברו בפני כל בר' ולא יצא גנאי מדיבורם, ומ"מ הדיבור עצמו הוה עון לבד מהנזק שגורם לרעהו, ע"ש. ואם מדבר ל"ה למי שכבר יודע ולא יצא מזה שום נזק, להחפ"ח הנ"ל אסור, ובשו"ת אז נדברו ח"ד ס' נ"ט, וכן הובא בגליון מסביב לשלחן בשם הגר"ש אלישיב דמותר דאינו נקרא ל"ה בכלל. ויל"ע אם מחילה תלוי אם היא בין אדם למקום או בין אדם לחבירו, דהא בכבוד או"א מסופק המנח"ח מצוה ל"ג מה היא, ומ"מ אב שמחל על כבודו כבודו מחול (קידושין ל"ב), ואכמ"ל. ובענין לספר ל"ה על עצמו, ע' בסוף כלל א' בבמ"ח שהביא המדרש על מעשה בישע' הנביא שאמר "כי איש טמא שפתיים אנכי וכו'" ש"עליך אתה רשאי לומר וא"א רשאי לומר עליהן. ולכאורה משמע של"ה ע"ע מותר. ויש שדחו רא' זו דאצל הקב"ה ודאי מותר להתוודות, ע' ס' אוהב ימים שם, ויש שגורסין

In light of this, the question arises regarding if one may speak Lashon Hora about someone who permits the Lashon Hora to be spoken about him. The Chofetz Chaim omitted this case from his Sefer entirely. The reason for this omission, he said, was since he was not completely convinced of its permissibility, although it almost certainly is permitted¹⁶. Other Poskim, including R' Elyashiv שליט"א, pasken that in this case Lashon Hora is permitted, since this is no different than allowing someone to steal from you¹⁷. (See issue #39 for further discussion.) For this reason some Meforshim say that Miriam did not really speak Lashon Hora at all, since Moshe was not bothered by her words¹⁸.

The Acharonim ask: how could it be that Miriam did not realize that Moshe was greater than all Neviim. One of the thirteen tenets of the Torah is that Moshe is the greatest of all Neviim, of both those preceding him and those following him? R' Elchonon Wasserman הי"ד answers that in fact this tenet was only taught at this point. In Hashem's admonition of Miriam, Hashem explains that Moshe's level of prophecy exceeds that of all Neviim. This fact had not been known until then¹⁹.

Remembering Maaseh Miriam: In Parshas Ki Seitzei the Torah states: "Remember that which Hashem did to Miriam". The Chofetz Chaim states that whenever a person speaks Lashon Hora aside from other transgressions, he also transgresses this commandment, since by speaking Lashon Hora he is clearly not recalling the lesson learned from Miriam²⁰.

This is not the only place where we are commanded to remember a specific event in our history. In no less than ten places are we commanded to remember a certain event or concept. They are: 1) Yetzias Mitzrayim, 2) Matan Torah, 3) Amaleik, 4) the story of Miriam, 5) the Mitzva of Shabbos²¹, 6) the Eigel, 7) that Hashem is the one who gives us strength, 8) the Mon in the Midbar, 9) the story of Bilaam trying to curse Klal Yisrael, 10) Yerushalayim. In many Siddurim only the first six of them are printed after Davening, however the Yaavetz lists all ten²². The Magen Avraham states that the first six are hinted to in the ending of the Bracha of Ahava Raba and Krias Shema, and one should have them in mind while saying this Bracha²³. The Mishne Brura omits this Halacha, possibly since one is required to speak them out specifically and not just hint to them²⁴. According to the Aruch Hashulchan, nowadays we are not required to mention these זכירות, each for its own reason²⁵.

Only one of these זכירות – remembering to eradicate Amaleik, is given its own special leining. The Magen Avraham explains that the reason for this is since Shabbos and Matan Torah have a specific reading on Shavuos. The Eigel and the story of Miriam are not given a special leining since they are shameful events²⁶. Another possible explanation is that only eradicating Amaleik is required to be leined in public, since it is meant to gather together everyone to fight Amaleik, which is not the purpose of the other זכירות²⁷.

The Ramban explains, that the Torah commanded us to constantly remember the story of Miriam, since it will serve to strengthen our vigilance in speaking Lashon Hora²⁸. Lashon Hora is a sin that almost everyone stumbles into, and it therefore requires a constant reminder, by learning the Sefer Chofetz Chaim and constantly reviewing its laws.

גוט שבת,
מאיר הלוי הלמן
פעיה"ק תובב"א

בילקוט שם "ש"א" דהיינו שמחלו לו הקב"ה על מה שדיבר ע"ו וא"כ שפיר הוה ראי' להיפך דאסור וצריך מחילה. ובכלל ז' ס"ו כתב שמותר לקבל ל"ה ממי שמדבר ע"ו, ופשוט שאסור לקבל מה שאסור לספר וע"כ דמותר. וע' בריטב"א יבמות מ"ט ע"ב דמשמע דהכפרה היה על שדיבר ל"ה ע"ו, וכן הבין בדבריו הגר"א יפהו בהגהותיו שם #382 (מהד' מוסד הרב קוק). וע' מש"כ המלבי"ם עה"פ שם שהכפרה היה בשביל שלא הוכיח ישראל, ע"ש. וע' בפ"י ע"ו יוסף על המדרש שם. ובס' עלי באר הביא מהירושלמי שר"ע דימה עצמו לבת חצופה, ומקשה הירושלמי, "ומי שרי", ומשמע דאסור. ואפשר דאינו ראי' דמ"מ יש ענין של "והייתם נקיים", וע' ברכות ל"ד דאסור להגיד חטאיו ברבים. וע' מש"כ בגליון #39.

¹⁶ ודעתו נטה להתיר רק שלא רצה שיצא ממנו קלוקול, ע' ס' מאיר עיני ישראל ח"ה עמ' 244. ולכאורה כאן לא הקפיד משה ומ"מ נענשה, ע' לקמן בסמוך.

¹⁷ גליון מסביב לשולחן פ' שלח, וע' כת"ס עה"ת פ' כי תצא דשייך ב' מחילה.

¹⁸ אמרי שפר להגר"ש קלוזגר, ע"ש.

¹⁹ ביאורי אגדות שבסוף ס' קובץ הערות, ס' י"ב ז', וכ"כ בס' דרך שיחה עמ' תנ"א. וע' בס' עלי באר עמ' קמ"ו שלא הסכים לתי' זה כיון דכתיב "וגם בך יאמינו לעולם", ומש"ה פ' דלעולם לא השוותו לשאר נביאים, רק שמ"מ טענה שלא היה לו לפרוש, ע"ש. ולענין אם משה היה ג"כ גדול מהמלאכים, ע' משך חכמה כאן.

²⁰ חפ"ח עשין א'. והחפ"ח כתב שעובר בין אם סיפר ל"ה או רכילות בין בפניו בין שלא בפניו, אבל רק המספר עובר ולא המקבל. והסביר דכיון שיש צרעת בכל אופן, כל שיש צרעת עובר גם ע"ז. וקשה דהא בלאוין ג' נסתפק החפ"ח אם יש צרעת למקבל, ולפ"ז יאה תלוי בזה אם עובר המקבל בזכירת מרים. וע' בחלקת בנימין שתי' דכמו שיש ז' דברים שנגעים באים, ומ"מ אין עוברים על זכירת מעשה מרים משום שאינו שייך להמעשה, ה"ה דמקבל אינו בכלל המעשה, והקשה ע"ע דא"כ ה"ה לגבי רכילות, וצ"ע. (ואולי מ"מ יותר נכלל בל"ה). וע' יד הקטנה (דעות פ"ט) דמשמע שרק על ל"ה עוברים ולא על רכילות. וע' בקובץ קול התורה נ"ה עמ' נ"ו בשם ר' ראובן גרוזובסקי בענין אם זוכר מעשה מרים בשעה שמספר הל"ה אם עובר או לא.

²¹ ע' הליכות שלמה תפלה פ"א ס"ד, שהגרש"ז אורבך הקפיד לומר קודם השיר של יום, "זכור את יום השבת לקדשו, היום יום...". אבל מ"מ מעיקר הדין אין חיוב זכירה זו אלא בשבת ועל היין וכמו שדרשו חז"ל.

²² סידור יעב"ץ.

²³ מג"א ס' ס' סק"ב. ומשמע דס"ל דחייב בכל יום, וכ"מ ברמב"ם גבי זכירת מחיית עמלק שחייב "לזכור תמיד". וכ"כ הרמב"ן סוף פ' כי תצא. וע' מנח"ח מצוה תר"ג

שג"כ דייק כן מהרמב"ם, וכתב דמהחניון משמע שהחיוב רק אחת בחייו, ע"ש. וע' שו"ת יוסף אומץ ס' כ"ג, וראש יוסף מגילה י"ח ע"א, ושד"ח מע' ז' כלל י"ג.

²⁴ ע' שו"ת חת"ס או"ח ס' ט"ו, ושאגת ארי' ס' י"ג, דזכירה היינו בפה ולא בהרהור וא"כ א"א לצאת באהבה רבה. וע' קרן אורה ברכות פ"א ד"ה ואידי דאירינין.

²⁵ ערוה"ש ס' ע"ש שהאריך לחלוק על המג"א.

²⁶ מג"א ס' ס' סק"ב.

²⁷ ע' לשון הרמב"ם מלכים פ"ה ה"ה "כדי לעורר איבתו" ובס"ה מ עשה קפ"ט, וכ"כ המהר"ם שיק (מצוות) מצוה תר"ה, וע' מקראי קודש ד' פרשיות ס"ה.

²⁸ רמב"ן עה"ת פ' כי תצא, והובא בס"ס זכור למרים (מהחפ"ח) דמש"ה ציוה התורה דוקא בזה כיון שהרבה נכשלים בענינים אלו, וכמ"ש (ב"ב קס"ה ע"א) רובן בגזל, מיעוטן בעריות, וכולן באבק לשון הרע, ומש"ה צריך לחזור ולשון ידיעת איסור זו והלכותיו, ושם עידד ללמוד תמיד מס' חפ"ח ושמי"ה ל'.